

مکاتب فلسفی حقوق

www.ketab.ir

محمدجواد جاوید

عضو هیأت علمی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

سرشناسه : جاوید، محمدجواد، ۱۳۵۳-
عنوان و نام پدیدآور : مکاتب فلسفی حقوق / محمدجواد جاوید.
مشخصات نشر : تهران: خرسندی، ۱۳۹۷-
مشخصات ظاهری : ۲۳۲ ص.
شابک : 978-600-114-827-9

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع : حقوق فلسفه -- راهنمای آموزشی
موضوع : Law -- Philosophy -- Study and teaching (Higher) :
موضوع : فقه -- فلسفه -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع : Islamic law -- Philosophy -- Study and teaching (Higher) :
رده بندی کنگر : ۱۳۹۷ ۲۷ ج/ ۲۳۰ K
رده بندی دیوید : ۳۴۰/۱
شماره کتابشناس ملی : ۴۹۲۸۶۲۳

انتشارات خرسندی

تهران، خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی، خیابان لای نژاد - نرسیده به خیابان دانشگاه -
پلاک ۱۷۴ - واحد ۲

تلفن: ۵-۳۴۰۶۶۹۷ و ۵-۴۰۵۲۰۶۶

فروشگاه شماره ۱: میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۹۲، ت: ۶۶۷۵۵۹۱۰-۶۶۹۵۰۷۵۹
فروشگاه شماره ۲: خ انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید براتی، دانشگاه حقوق دانشگاه آزاد،
طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی): ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

مکاتب فلسفی حقوق

دکتر محمدجواد جاوید

صفحه آرای: الهام پیدایی

چاپ اول: ۱۳۹۷

شمارگان: ۲۰۰ جلد

قیمت: ۲۸۰,۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
فصل اول: مبانی فلسفی حقوقی	۱۵
گفتار اول: درآمدی بر فلسفه حقوق	۱۸
گفتار دوم: طرح تحلیل در فلسفه حقوق	۲۱
گفتار سوم: بهو فلسفه حقوق	۲۳
گفتار چهارم: ضرورت فلسفه حقوق	۲۵
گفتار پنجم: سوال فلسفه در حقوق	۲۸
گفتار ششم: جواب در فلسفه حقوق	۳۰
گفتار هفتم: مکتب در فلسفه حقوق	۳۳
فصل دوم: فلسفه حقوق طبیعی	۳۵
مبحث اول: مبانی فلسفی حقوق طبیعی	۳۸
گفتار اول: هستی شناسی حقوق طبیعی	۳۹
گفتار دوم: انسان شناسی حقوق طبیعی	۴۱
گفتار سوم: معرفت شناسی حقوق طبیعی	۴۵
گفتار چهارم: روش شناسی حقوق طبیعی	۴۸
گفتار پنجم: جامعه شناسی حقوق طبیعی	۵۰
مبحث دوم: مبادی و منابع حقوق طبیعی	۵۲
گفتار اول: مبادی حقوق طبیعی	۵۴

۶۰	گفتار دوم. منابع حقوق طبیعی
۶۷	مبحث سوم. مسائل و موضوعات حقوق طبیعی
۶۸	گفتار اول. نظریه‌های قانون طبیعی
۷۵	گفتار دوم. نظریه‌های حقوق طبیعی
۷۹	گفتار سوم. عقل و قوانین طبیعی
۸۱	گفتار چهارم. تقدم قانون بر حقوق طبیعی
۸۳	جمعه بند. فصل دوم. حقوق در اصالت و طبیعت
۸۵	فصل سوم. فائده دقایق وضعی
۸۸	مبحث اول. مبانی فلسفی پایه حقوقی
۸۹	گفتار اول. انسان، انسان حقوق وضعی
۹۳	گفتار دوم. روش شناسی حقوق وضعی
۹۶	گفتار سوم. جامعه شناسی حقوق وضعی
۱۰۰	مبحث دوم. فلسفه حقوق بشر
۱۰۲	گفتار اول. حقوق بشر در فلسفه و حقوق
۱۰۳	بند اول. فلسفه حقوق بشر فیلسوفان
۱۰۶	بند دوم. فلسفه حقوق بشر حقوقدانان
۱۰۹	بند سوم. ثمره بحث دو مکتب در حقوق بشر
۱۱۰	مبحث سوم. فلسفه حقوق شهروندی
۱۱۱	گفتار اول. نسیت در حقوق شهروندی
۱۱۴	گفتار دوم. اصل تفکیک در حقوق وضعی
۱۱۷	مبحث چهارم. فلسفه حقوق پسامدرن
۱۱۸	گفتار اول. حقوقدانان و پسامدرنیسم
۱۲۱	گفتار دوم. انسان شناسی حقوقی پست مدرن
۱۲۳	گفتار سوم. در نقد یگانگی حقوق جامعه جهانی

گفتار چهارم. حقوق وضعی بشر پسامدرن	۱۲۶
جمع بندی فصل سوم: حقوق در قانون و قرارداد	۱۲۸
فصل چهارم: فلسفه حقوق اسلامی	۱۲۹
مبحث اول. چستی فلسفه حقوق اسلامی	۱۳۱
مبحث دوم. مبانی فلسفی حقوق اسلامی	۱۳۳
مبحث سوم. نسبت حقوق اسلامی و حقوق طبیعی	۱۳۹
مبحث چهارم. نسبت حقوق دینی و حقوق شهروندی	۱۴۲
گزار اول. گه-مانهای چهارگانه حقوقی و حقوق دینی	۱۴۴
گفتار دوم. حقوق طبیعی در قوانین ثابت اسلامی	۱۵۰
گفتار سوم. مرائی دینی از قوانین طبیعی و مساله شریعت	۱۵۳
مبحث پنجم. ابزار سیاست قرین: طبیعی از نظر اسلام	۱۵۹
گفتار اول. حقوق و سرشش دوگانه قوانین اسلامی	۱۶۸
گفتار دوم. فطرت و قوانین اسلامی	۱۷۲
گفتار سوم. عقل به مثابه قانون مادر شرع	۱۷۹
جمع بندی فصل چهارم. حقوق در غایت شریعت	۲۰۳
فصل پنجم: مکاتب فلسفی حقوق و فلسفه حقوق قاره ای	۲۰۵
مبحث اول. چستی نسبت فلسفه حقوق و فلسفه اخلاق	۲۰۸
مبحث دوم. روش شناسی حقوق طبیعی و اصول اخلاقی	۲۱۱
مبحث سوم. در رد نظریه وحدت قوانین اخلاقی و قوانین طبیعی	۲۱۳
مبحث چهارم. قبول نسبت ثنویت دو قانون	۲۱۴
مبحث پنجم. شناسایی مرز فلسفی در فلسفه حقوق	۲۱۷
مبحث ششم. جامعه آرمانی یک جامعه اخلاقی	۲۲۱
مبحث هفتم. حقوق طبیعی و قواعد اخلاقی در مفهوم سعادت و عدالت	۲۲۳
جمع بندی فصل پنجم. تفاوت حقوق طبیعی و قواعد اخلاقی با قوانین دینی	۲۲۵

۲۲۹	نتیجه
۲۳۱	منابع
۲۳۱	منابع فارسی
۲۳۲	منابع لاتین

www.ketab.ir

مقدمه

۱- مفروض آن است که برای فلسفه حقوق خواندن، فهمی از فلسفه لازم است اما این کتاب این مفروض را لازم نمی‌داند. از این رو هر چند مخاطب اصلی کتاب دانشجویان حقوق هستند، با این حال خواننده مطالب این کتاب، می‌تواند دانشگاهی یا محققى از هر رشته‌ای باشد که به هدف حقوق علاقمند است. فلسفه حقوق در این نگاه ساده‌تر از تصور معمول ترسیم شده است. تلاش شده تا تعابیر سخت و محتاج به دروس پیش نیاز، کمتر استفاده شود. بنابراین ساده نگار، گاهی به خود واژه و تعریف آنهم سرایت کرده است. در اینجا فلسفه حقوق یعنی مهم چرایی حق‌ها، چیستی حقوق و چگونگی وضع قوانین. چون فلسفه حقوق در واقع به سوانح اساسی مرتبط با عدالت، قانون و نهادهای قضایی می‌پردازد. این موضوع متفاوت از فلسفه محض است که اساساً به بررسی موضوعات هستی از آن روی که هستند، می‌پردازد. لذا همانطور که می‌توان گفت فلسفه‌دانشی است که مبتنی بر نیازهای ضروری و مشترک انسانها است و به انسان به اقتضای وجود خود یک فیلسوف است، لذا برای فیلسوف شدن لازم نیست حتماً شخص فلسفه بخواند، در فلسفه حقوق هم چنین ادعایی، گزاف نیست چون ناظر به نیاز پایه یا مبانی مشترکی از زندگی فردی و جمعی آدمیان است که می‌تواند منشا یا موثر بر نوعی حق باشد. گاهی اضافه شدن فلسفه به یک علم به معنای تحلیل عقلی از آن علم است. امروزه مجموعه‌ای از علوم و معارف که از پیشوند فلسفه (به عنوان مضاف بر خود)، برخوردار هستند، رسالتی جز تبیین عقلانی آن علم (به عنوان مضاف الیه) ندارند. اما گاهی می‌توان از طبیعی بودن معمول بودن فلسفه حقوق اندکی فاصله گرفت و تصور کرد که تأسیس و تدریس فلسفه حقوق هم میسر است؛ آنگاه که اخلاق پشتیبان آن باشد. در این صورت است که از زاویه دیگری می‌توان دید که انسانها لزوماً اخلاقمند نیستند، در حالی که باید طبیعتاً چنین باشند

و اگر چنین بودند دیگر نیازی به حقوق نبود و چون چنین نیستند پس حقوق ضروری است تا از کنار آن حق و تکلیف افراد استخراج شود. به دنبال آن، ضامنی تا حدود و حق و تکلیف و نظارت و اجرا را تامین کند. در این نگاه حقوق یک علم عینی است که از حقوق به عنوان معرفت ذهنی در نگاه طبیعی محور فاصله گرفته است. در تلقی اخیر است که انسان در تعامل با دیگران حقوقی بنا می‌کند که برخاسته از قوانینی است که پیشتر خود او بنا کرده است. بنابراین گاهی فلسفه حقوق قابل تدریس و تحصیل است و گاهی ضروری و لازم. توضیح همین ابعاد از فلسفه حقوق، خود می‌تواند در آمدی قابل تأمل برای مباحث حقوقی معاصر باشد.

۲- با این وصف مختصر، کتاب حاضر هم با عنوان مکاتب فلسفی حقوق، قصد دارد تا با زبانی ساده دانشجویان رشته حقوق را با مفاهیم اساسی، سوالات و مکاتب اصلی در فلسفه حقوق آشنا کند. از این رو، حدوداً ۱۰۰ صفحه کتاب در پنج فصل ارائه می‌شود که در واقع سه مکتب کلان در فلسفه حقوق را شامل می‌شود: الف. حقوق طبیعی، ب؛ حقوق وضعی و ج؛ حقوق اسلامی. این مقدمه را چند توضیح مقدماتی، در قالب فصل اول تکمیل می‌کند. فصل پنجم، به عنوان فصل آخر کتاب در واقع گاهی انتقادی و چالشی دارد. این فصل، سؤال اصلی سه مکتب مطرح در فصول قبل کتاب را در سایه مباحث مکاتب جدید ارزیابی می‌کند.